

Göç halindeki çocuklar için yaş tespiti

İnsan haklarına dayalı bir yaklaşım

Politika yapıcılara
yönelik bir rehber

Çocuklarla çocuklar için
Avrupa'nın inşası

www.coe.int/children

Bilgilendirme amaçlıdır. Parayla satılamaz ve çoğaltılamaz.

Göç halindeki çocuklar için yaş tespiti

İnsan haklarına dayalı bir yaklaşım

Politika yapıcılara
yönelik bir rehber

Orijinal Başlık :
Age Assessment for Children in Migration.
A human rights-based approach
© Avrupa Konseyi, Aralık 2019

Bu metnin orijinali Avrupa Konseyi tarafından hazırlanmış olup bu yayın Avrupa Konseyi'nden gerekli izin alınarak kullanılmıştır.

Bu yayın Avrupa Konseyi rehberliğinde hazırlanmıştır ancak tüm sorumluluk çevirmen(ler)e aittir.

Bu rehber bağımsız danışman John Dorber tarafından Çocuk Hakları Bölümü ile iş birliği içerisinde hazırlanmıştır.

Bu çalışmada ifade edilen görüşler yazarların sorumluluğundadır ve ve Avrupa Konseyi resmi politikasını yansıttığı anlamına gelmemektedir.

Bu belgenin tamamının veya bir kısmının çoğaltılması veya tercüme edilmesi ile ilgili tüm talepler İletişim Müdürlüğüne iletilmelidir (F-67075 Strasbourg Cedex veya publishing@coe.int).

Bu belge ile ilgili diğer tüm yazışmalar Demokrasi ve İnsan Onuru Genel Müdürlüğüne yapılmalıdır (children@coe.int)

Kapak, tasarım ve çizimler:
ThePortCreative.com

Bu yayın, baskı ve dil bilgisi hatalarının düzeltilmesi için SPDP Editör Birimi tarafından tashih edilmemiştir.

Bu yayın, Mültecilerle Dayanışma Derneği tarafından Avrupa Birliği finansal desteğiyle yürütülen "İdari Gözetimde Haklar" projesi kapsamında Türkçe'ye çevrilmiş ve basılmıştır.

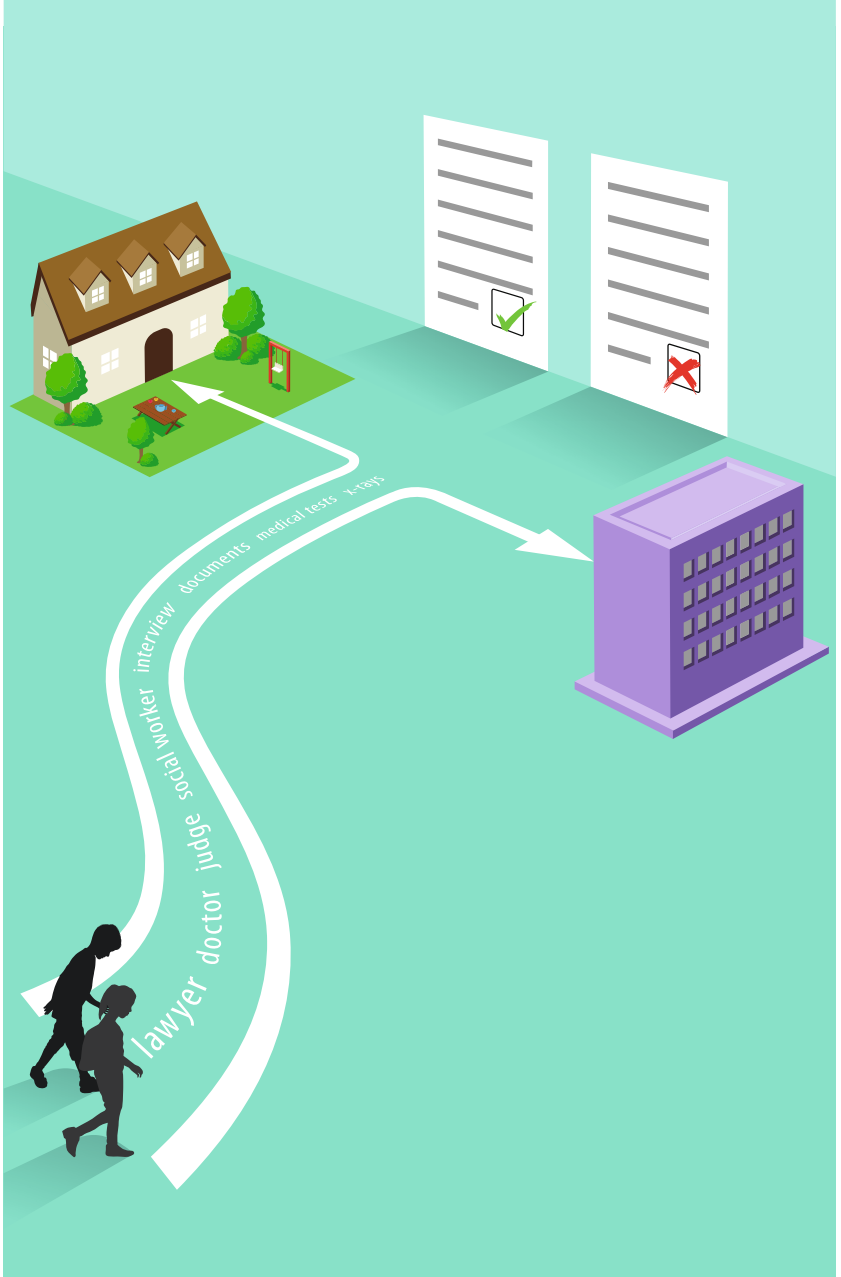
Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Mültecilerle Dayanışma Derneği sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Çevirmen: Caner Çetiner

© Mültecilerle Dayanışma Derneği
Mart 2023

İçindekiler

Giriş	05
1 Çocuk hakları ve göç: Çocuk muamelesi görmenin önemi	07
Daha yüksek riskler ve savunmasızlıklar	08
Önemli tedbirler	09
Çocukluk varsayımı	11
2 Yaş tespit prosedürleri ve çocuk hakları	13
Kamu yetkililerinin karşılaştıkları mevcut zorluklar	14
3 Çocukların katılım hakkı	19
Çocukların katılım hakkı	19
Destek, tavsiye ve yasal temsil hakkı	20
Çocukların tavsiyeleri	23
4 Göç halindeki çocuklara yaş tespiti konusunda çocuk dostu bilgilerin aktarılması	25
5 Rehberlik ve daha fazla bilgi	28
Avrupa Konseyi	28
Avrupa Birliği	32
Birleşmiş Milletler	33

Giriş

Son yıllarda binlerce çocuk Avrupa'ya gelmek ve uluslararası korumaya ulaşmak uğruna tehlikeli bir yolculuğa çıkmıştır. Bu yolculukları bazıları ebeveynleriyle, diğerleri ise refakatçileriyle, diğer yetişkinlerle veya yalnız olarak yapmıştır. Yolculukları boyunca çocuklar refakatli, refakatsiz, ailesinden ayrı düşmüş, ülkesinde yerinden edilmiş, sığınmacı, kaçırılmış veya insan ticaretine maruz bırakılmış gibi farklı kategoriler içine girebilirler.

Bu çocuklar, yolculukları sırasında ortaya çıkan zorluklarla ve genelde tamamıyla yeni olan bir kültüre ve ortama uyum sağlama zorluklarıyla başa çıkmak zorunda kalırlar. Ayrıca, onların çocuk olma statülerini ve haklarını da belirlemeyi amaçlayan karmaşık süreçlere maruz kalabilirler. Bu çocukların çoğu, onların çocuk statülerini kanıtlayan kimlik belgelerine sahip değildir ve bu yüzden aldatıcı yaş tespitlerine dayanarak yetişkin olarak kayıt edilip öyle muamele görürler.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin tarafları olarak Avrupa Konseyi üye ülkelerinin tümü, her yerde ve her zaman tüm çocukların haklarını teminat altına alma ve koruma konusunda yasal olarak yükümlüdürler. BM'nin 2030 sürdürülebilir Kalkınma Gündemi tüm üye ülkelerini "göçmenlik durumları ne olursa olsun göçmenlere, mültecilere ve yerinden edilmiş kişilere yönelik insan haklarına saygılı ve insanca muameleyi göz önünde tutarak güvenli, düzenli göçü temin etme" çağrısında bulunmaktadır.

Göç halindeki çocukların korunması ortak bir sorumluluktur. Politika yapıcılar, uluslararası yasalar ve Avrupa insan hakları yasalarındaki yükümlülüklerle uygun olarak, göçe yönelik kapsamlı, çocuğa duyarlı bir yaklaşımın sağlanmasında belirleyici bir rol oynamaktadır.

Bunu yaparken, politika yapıcıların bu çocukların haklarını göçmen olarak veya mülteci olarak değil, önce çocuklar olarak açıkça tanınması son derece önemlidir.

Yetkili bir kurumda çalışıyorsanız, bu rehber sizin için uygundur. Bu rehber, göç halindeki çocukların insan haklarını koruma yolunda özellikle yaş tespiti prosedürleri bağlamında sizi önemli bir adım atmaya davet etmektedir.

Bu rehberde neler var?

- yaş tespiti prosedürleri konusunda çeşitli kamu yetkililerine yönelik bilgi,
- yaş tespitine maruz kalmış göç halindeki çocukların gerçek yaşam deneyimleri ve yaş tespiti bağlamında insan haklarının uygulamada nasıl işlediğini gösteren vaka çalışmaları,
- daha detaylı bilgi ve faydalı rehber ilkelerin nerede bulunabileceğine ilişkin ayrıntılar.

Bu rehber size şu konularda yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır:

- göç bağlamında çocuk hakları temelli bir yaklaşımın neler gerektirdiğinin anlaşılması,
- yaş tespitine ilişkin süreçler bağlamında çocuk haklarının belirlenmesine ve ele alınmasına yönelik becerilerinizin geliştirilmesi.

1 Çocuk hakları ve göç: Çocuk muamelesi görmeyenlerin önemi

Kişinin yaşını tahmin etmeye yönelik etkili, güvenilir ve insan haklarına dayalı bir mekanizmanın mevcut olması, çocukların haklarını korumak için tasarlanmış belirli tedbirlerden yararlanabilmeleri için kritik bir adımdır.

Yanlışlıkla yetişkin olarak tanımlandıklarında, çocuklar kendileri için ciddi bir haksızlık riski yaratan ve sosyal refah hizmet ve desteklerine, eğitime, yasal temsil fonuna ve aile birleşimine erişimlerini olumsuz etkileyen bir statü içerisine hapsedilmiş olurlar. Yaş tespiti ayrıca sığınma talepleri değerlendirilirken nasıl bir prosedür izleneceğini ve sığınma kararını da etkiler: çocuklara güvenli bir yaşam mı teklif edileceği veya kendi ülkelerine geri mi gönderilecekleri konusunda belirleyici rol oynar.

“Bir sığınağa geldim. Belgelerime bakacak birini bulana kadar 8 ay geçti. Bir yıl kaybettim, okul yok, Almanca kursu yok, eğitim yok”

Almanya'da bir çocuk

Yaş tespiti, çocukların koruma beklediği ülkeye dair genellikle ilk deneyimleri olur. Bu prosedürler, çocukların anlaması ve başa çıkması için korkutucu ve karmaşık olabilir.

“Çocuk olarak haklarımdan kimse bahsetmedi. Çocuk haklarını bilmiyorum. Yaş tespitinin ne olduğunu bilmiyorum. Böyle bir tespit sürecinden geçmem gerektiğini bilmiyorum.”¹

Portekiz'de bir çocuk

1. Aksi belirtilmedikçe, tüm alıntılar Avrupa Konseyinin “Biz çocuklarız, bizi dinleyin! Çocuklar yaş tespitini konuşuyor: Yaş tespiti konusunda refakatiz çocuklarla yapılan görüşmeler hakkında rapor”dan alınmıştır.

Yaş tespitinin gerçekleştirilmesine ilişkin gerekçeler, tespitin zamanlaması ve kullanılan yöntemler üye devletler arasında farklılık gösterir. Yaygın gerekçeler şunlardır:

- Çocuk olduğunu bildiren kişinin yaşına ilişkin şüpheler olduğunda,
- Kişi içinde olduğunu bildirdiği yaşı belgelerle desteklemediğinde,
- Yetişkin olduğunu bildiren kişinin yaşına ilişkin şüpheler olduğunda,
- Cezai ehliyetin belirlenmesinde yaş tespiti gerektiğinde.

Daha yüksek riskler ve savunmasızlıklar

Yaşları yanlış belirlendiğinde, çocukların aşağıdaki risklere maruz kalma olasılıkları daha yüksektir:

- Yetişkinlerle birlikte gözetim altına alınmak,
- Şiddete, özellikle cinsel sömürü ve istismara maruz kalmak,
- insan kaçakçılığı veya zorla çalıştırma mağduru olmak,
- hayatta kalmak için suç faaliyetlerinde bulunmak,
- kanundan kaçmayı planlamak.

Haklarından faydalanabilmeleri için çocukların doğru şekilde tanımlanmaları ve öyle muamele görmeleri önemlidir. Ancak, yaş tespit prosedürleri sırasında çocukların hakları ihlal edilebilir ve bu da aşağıdaki nedenlerden dolayı zarar görmelerine ve daha fazla travmaya maruz kalmalarına neden olabilir:

- yeterli güvenlik önlemlerinin olmaması,
- prosedürler sırasında haksız gözaltı,
- süreç hakkında bilgi eksikliği,
- vasi veya temsilcinin olmaması ve

- invazif veya uygun olmayan tıbbi muayenelerin kullanımı.

Bir yaş tespiti prosedürünü yürütürken, devlet yetkilileri aşağıdakileri yapabilmek için bir dizi önemli yasal ilkeye uymalıdır:

- bu prosedürlerden birine tabi olabilecek her çocuğun yüksek yararını korumak ve
- çocukların hakları olan tüm koruma önlemlerinden yararlanmalarını sağlamak.

Diğer tüm ilkelerin temelinde yatan esas ilke **her çocuğun bir insan ve hak sahibi olarak onuruna saygı göstermektir.**

Önemli tedbirler

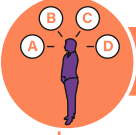
Mülteci ve göçmen çocuklar Avrupa'da zaten en savunmasız ve kırılgan kitlelerden biridir. Yaşlarını kanıtlayamamaları bu savunmasızlığı daha da artırabilir.

Birinin yaşı bilinmiyorsa, yetkililerin kişinin çocuk mu yoksa yetişkin mi olduğunu belirlemek için bir değerlendirme yapması gerekebilir. Bu süreçteki gecikmeler veya prosedürlere erişim eksikliği, çocukları haklarını ve gelişimlerini korumak için kendilerine sağlanması gereken destekten mahrum bırakır.

Yaş tespiti belgesi olmayan ancak açıkça çocuk olduğu görünen birinin yaşını tahmin etmek için yapılmamalıdır. Kişinin çocuk mu yoksa yetişkin mi olduğuna dair geçerli bir şüphe olmalıdır.

Yaş tespiti başlatılmadan önce kişinin güvenlik ve koruma ihtiyaçlarının karşılanması önemlidir. Bu nedenle yaş tespit sonuçları beklenirken çocuklar asla gözaltına alınmamalıdır. Şiddet, cinsel sömürü ve istismar veya insan kaçakçılığı mağduru olduklarına dair belirtiler gösteren çocuklara özel bir özen ve koruma sağlanmalıdır.

Yaş tespiti, kişinin bilgiye dayalı onayı olmadan gerçekleştirilmemelidir ve yaş tespit sürecine girmeyi reddetmek, kişinin sığınma talebine veya başka bir başvurusuna olumsuz etki etmemelidir.

Aklınızda tutun

- Yaş tespiti yalnızca çocuğun yüksek yararına olduğu takdirde yapılmalıdır.
- Devletler, yaş tespitine dair prosedürler sırasında ayrımcılık yapmama ilkesini uygulamalıdır.
- İlgili birey, prosedür boyunca aynı haklara erişimi olduğu ve çocuk olarak muamele görmesi gerektiği konusunda bilgilendirilmelidir (çocukluk varsayımı).
- Devletler etkili izleme ve şikâyet araçlarının mevcut olduğundan emin olmalıdır.
- Çocuk, görüşlerini ifade etme ve prosedürün tüm aşamalarında görüşlerinin dikkate alınması hakkına sahiptir.
- Devletler çocuğu yaş tespiti prosedürleri, bunun nedenleri ve çocuk hakları hakkında bilgilendirmelidir.
- Çocuk, aşağılanmaya karşı korunma hakkı olduğuna ve bu prosedürün haysiyetini ihlal etmemesi gerektiğine dair bilgilendirilmelidir.
- Yaş tespiti çocuğun bilgilendirilmiş onamı olmadan gerçekleşmemelidir. Yaş tespiti sırasında çocuğun, onaylama hakkı veya onaylamayı reddetme hakkı ve bunların sonuçlarına dair bilgi sahibi olması gerekir.
- Bir vasi veya temsilci atanmalıdır.
- Bir karar verildikten sonra, çocuk kararın sonuçları, mevcut itiraz veya inceleme yolları konusunda bilgilendirilmelidir.
- Çocuklar hakları ihlal edildiği takdirde harekete geçebilmeleri için desteklenmeli, mevcut etkili çözümler ve bunlara erişim konusunda bilgilendirilmelidir.

Çocukluk varsayımı

Çocuğun yaşına karşı çıkıldığında, bu çocuklar için hangi haklar geçerlidir? Çocuk olma durumlarıyla ilgili şüpheler çözümlenirken çocuk olarak mı, yetişkin olarak mı ele alınmaları gerekir?

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi bu soruya yönelik rehber ilkeler belirlemiştir:

‘Çocuk olduğunu iddia eden herkes böyle muamele görmelidir.’

BM Çocuk Hakları Komitesi,
Ortak Genel Yorum 3/22, Paragraf 32 (h).

Çocukluk varsayımı, çocukların haklarından mahrum bırakılmamaları için yaş tespit prosedürlerine dayanak oluşturmalarıdır. Devletler, kişiye çocuk muamelesi yapmalı ve kişinin uygun çocuk koruma hizmetlerine, eğitime, barınmaya ve desteğe erişebilmesini sağlamalıdır.

Çocuklara sağlanan koruma ve destek önlemleri, yetişkin olduğunu iddia eden bir kişinin yaşına ilişkin şüpheler olduğunda da geçerli olmalıdır.

Dikkate alın

- Çocukların gönüllü olarak, yetişkinlerin etkisi veya tehdidi altında yetişkin olduklarını beyan ettiği durumlar vardır. Örneğin, insan kaçakçılığı mağduru bir çocuk, kaçakçılar tarafından yetişkin olduğunu beyan etmeye zorlanabilir.
- Bunun farkına varabilmek insan kaçakçılığı mağdurları veya potansiyel mağdurlarının tespitine yardımcı olabileceği gibi çocukların yetişkin olduklarına dair bu tür beyanları daha düşük bir koruma seviyesinden faydalanmalarına neden olmamalıdır.

Yetkililerin çocukluk varsayımı ilkesini düzenli olarak uygulamadaki başarısızlıkları, güvende olacaklarına ve bakım göreceklarine inanarak yeni bir ülkeye gelen çocukları yeniden insan hakları ihlallerine maruz bırakmıştır.

Devletler, yaş tespiti prosedürlerine tabi olanların haklarına saygıyı ve bu hakların korunmasına yönelik tedbirleri garanti ederek bu riski en aza indirmelidir.

Dikkate alın

Ülkenizdeki mevzuat ve rehberler çocukluk varsayımı ilkesi için uygun mu?

2016 yılında GRETA tarafından değerlendirilen Yabancıların İkameti konulu Slovak Yasası, yaş tespiti için gerekli tıbbi muayeneye girmeyi reddeden kişilerin yetişkin olarak dikkate alındığını, tıbbi muayeneye giren kişilerin ise muayene sonuçları aksini ispat edene kadar yetişkin olarak dikkate alındığını bildirmiştir. GRETA, Slovak makamlarını yaş varsayımıyla ilgili mevzuatlarını gözden geçirmeye teşvik etmiştir.

Slovakya Cumhuriyeti için GRETA Raporu, 116 ve 119. Maddeler

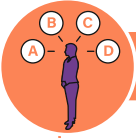
Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi'nin 11. Maddesi (2), cinsel sömürü ve cinsel istismar mağduru kişinin yaşı belli olmadığında ve kişinin çocuk olduğuna ilişkin gerekçeler olduğunda çocuklar için sağlanan koruma ve yardım önlemlerinin yaşı doğrulanana kadar kişiye sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Lanzarote Komitesi, yaşlarının doğrulanmasını bekleyen kişilere şüphenin ilgilinin lehine yorumlanması ilkesinin uygulandığını teminat altına almak için Macaristan'ı yasal veya diğer tedbirleri almaya çağırdı.

Lanzarote Komitesi, Özel rapor – Mülteci krizinden etkilenen çocukların cinsel sömürü ve istismardan korunması, 2017

Bir kişiye çocuk muamelesi yapmak, çocuğun refah hizmetlerine ve desteğe, sağlık hizmetlerine, yasal temsil için fon sağlanmasına, eğitime ve uygun barınma imkanına sahip olması gerektiği anlamına gelir.

2 Yaş tespit prosedürleri ve çocuk hakları

Yaş tespiti hassas ve karmaşık bir görevdir. Bu bölümde, kamu yetkililerinin bu süreci izlerken karşılaştıkları ortak zorluklar, Avrupa Konseyi izleme organlarının bulguları ve Devletlerin iyi uygulama örnekleri ile birlikte ele alınmaktadır.

Aklınızda tutun

- Yaş konusunda kesin bir sonuca ulaştıracak tek bir yaş tespit yöntemi yoktur.
- Çocuğun yüksek yararı ilkesi yaş tespiti politikasına entegre edilmelidir ve yaş tespiti prosedürleri sırasında uygulanmalıdır.
- Yaş tespiti prosedürleri esnasında kişiye daima çocuk muamelesi gösterilerek şüphe çocuğun lehine olacak şekilde yorumlanmalıdır ilkesi uygulanmalıdır.
- Çocuk, yaş tespit prosedürleri ve süreç esnasındaki hakları konusunda bilgilendirilmelidir.
- Yaş tespit prosedürü sırasında çocuklara koruyucularının ve/veya vasilerinin eşlik etmesi sağlanmalıdır.

Kamu yetkililerinin sıklıkla karşılaştığı zorluklar

Gerek yaş tespit süreci devam ettirilirken gerekse bu prosedürde hangi yöntemlerin kullanılabileceği belirlenirken çocuğun yüksek yararı ilkesi öncelikli olmalıdır. Çocuğun en yüksek yararı ilkesi bireyin 18 yaşından küçük olabileceği düşünüldüğü andan itibaren geçerlidir.

Devletler, bu prosedürler sırasında çocuğun yüksek yararı ilkesini nasıl uyguladığını, değerlendirdiğini ve çocuğun yüksek yararı ilkesine verilen ağırlığı gerekçeli olarak gösterebilmelidir. Yaş tespiti, göç yönetimi gibi arka plandaki başkaca gerekçelerle değil yalnızca çocuğun yüksek yararına uygun olarak yapılmalıdır.

Dikkate alın

- Yaş tespitini uygulayan kişilere yaş tespitinin ne zaman gerekli ve çocuğun üstün yararına uygun olduğunu değerlendirebilmeleri için rehberlik sağlanıyor mu?
- Yaş tespitinin yapılamayacağı durumlar var mı? Eğer varsa bunlar ülke içindeki yaş tespiti prosedürlerinde veya rehberlerde açıkça belirtilmiş mi?

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzmanlar Grubu (GRETA), Birleşik Krallık'taki sivil toplumun genç bir kişinin çocuk olup olmadığını değerlendirmenin, yaş tespiti karar verme sürecine olumsuz etkileri olabileceği yönündeki kaygılarının devam ettiğini bildirmiştir.

Yaş tespitinin yanlış yapılması, çocuk mağdurların eğitime erişememelerine, yetişkinlerle ortak barınaklarda kalmalarına veya bir yetişkin hapisanesine veya göçmen cezaevine konulmalarına neden olur.

GRETA, İngiliz makamlarını yaş tespiti ve özel koruma tedbirlerinin sağlanmasına ilişkin Sözleşme'nin 10 (3) maddesine tam olarak uymaya çağırdı.

Birleşik Krallık GRETA Raporu (2016), 207-210. Paragraflar.

Hangi yaş tespiti yönteminin kullanılacağını değerlendirilirken çocuğun yüksek yararı ilkesine uyulması yetkililerin prosedürlerin uygunluğunu düşünmeleri gerektiği anlamına gelir. Bu değerlendirmeyi yaparken, çocuğun refahını, çocuğun özel koşullarını ve savunmasızlıklarını göz önünde bulundurmaları ve tıbbi olmayan yaş tespiti yöntemlerine öncelik vermeleri gerekir.

Günümüzde yaşı tam doğrulukla tahmin edebilen bir prosedür yoktur ve tüm yöntemlerin büyük bir hata payı vardır. Bu nedenle, bir çocuğun yaşını belirlerken sadece tıbbi muayenelerin sonuçlarına güvenmek kabul edilemez. Hata payı bireyin lehine olacak şekilde uygulanmalıdır.

Birçok devlette bir bireyin yaşını tespit etmek için tıbbi testlerin kullanılması mümkün olmakla birlikte, bu tıbbi muayeneler yalnızca tıbbi olmayan prosedürler sonuçsuz kalınca gerçekleştirilmelidir.

Tıbbi olmayan prosedürler, mevcut belgelerin değerlendirilmesini, fiziksel görünümüne dayalı görsel bir değerlendirmeyi ve bir bireyin yaşamı ve koşulları hakkında bilgi edinmeyi sağlayan mülakatları içerir.

Mülakatlar, çocuklara uygun mülakat tekniklerinin kullanımı konusunda eğitim almış, nitelikli ve deneyimli personel tarafından yapılmalıdır.

Bazı üye ülkeler zihinsel olgunluğu değerlendirmek için psikososyal değerlendirmeler kullanmaktadır. Bu kapsamda bireyin yaşını tespit etmek için bilişsel, davranışsal ve psikolojik bir değerlendirme gerçekleştirilmektedir.

Tıbbi prosedürler:

- kişinin onuruna tamamen saygı göstermelidir,
- mümkün olan en az invazif prosedür kullanılmalıdır,
- kültürel duyarlılığa saygı göstermelidir,
- çocukları aynı cinsiyette bir kişinin muayene etmesine imkan tanınmalıdır.

Bazı devletler yaş tespitinde çocukları zararlı etkilere maruz bırakma potansiyeli taşıyan radyasyon içeren tıbbi yöntemler kullanmaktadır. Bazı çocuklar, belirli yaş tespiti muayenelerinin strese ve travmaya sebep olduğunu bildirmiştir. Bu muayeneler yalnızca son çare olarak kullanılmalıdır ve radyasyona maruziyeti en aza indirme düşüncesi ön planda olmalıdır.

Yaş tespit prosedürlerinde "cinsel olgunluk muayeneleri" kullanmak asla uygun değildir. Bunlar son derece rahatsız edici olmakla kalmayıp aynı zamanda cinsel istismar riskine orantısız bir şekilde maruz kalmış bir kitleyi aşağılayıcı ve travma yaratma potansiyeli olan bir prosedürle karşı karşıya bırakmaktadır.

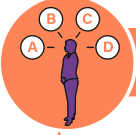
"Bunu rahatsız edici şekillerde yaptılar: hastanede size muayene olacağınızı söylediklerini ve sizden soyunmanızı, çıplak kalmanızı istediklerini, özel bölgelerinize dokunarak, sizi dehşet içinde bıraktıklarını, aşağıladıklarını veya insanlık dışı muamele gösterdiklerini hayal edin".

Portekiz'de bir çocuk

Şüphenin ilgilinin lehine yorumlanması ilkesi yaş tespiti prosedürlerinin kapsayıcı ilkesi ve temel güvencesidir. Bu durum, bir kişinin verdiği belgeye dayalı kanıtların ve kişinin ifadesinin değerlendirilmesinden gerektiğinde kişinin tıbbi muayene sonuçlarının değerlendirilmesine kadar tüm aşamalarda geçerlidir. Bu ilke, doğru şekilde uygulandığında, yetkililerin, sonuçsuz süreçleri kişinin lehine olacak şekilde yorumlamalarını sağlar.

Yunanistan'daki Moria ve Pyli'deki geri gönderme merkezlerine yapılan ziyaretler sonucunda heyetler refakatsiz olduğunu, ancak yetişkin olarak kaydedildiğini iddia eden birçok yabancı ulusa mensup kişiyle karşılaştı. İÖK (CPT), polis tarafından tutulan kişilerin yaş tespiti konusunda hala güvenilir bir sistemin mevcut olmadığını belirtti. Savcılık ve yargı makamları sadece orijinal ve/veya resmi olarak tercüme edilmiş belgeleri kabul ettikleri için, küçük yaşta çoğu kişinin yaşlarını kanıtlama konusunda sorun yaşadığı ortaya çıktı. İÖK, çocuk olduğunu iddia eden tüm tutuklu kişilerin doğru bir yaş tespiti prosedürüne erişmelerini ve iddiaları açık bir şekilde asılsız olmadığı sürece, aksi kanıtlanana kadar çocuk olarak muamele görmelerini sağlamak için Yunan makamlarına adımlar atmalarını tavsiye etti. Ayrıca, yaşlarını kanıtlamada ve bürokratik engelleri azaltmada onlara yardımcı olacak pratik çözümler de bulunması gerekmektedir.

İşkenceyi Önleme Komitesi (İÖK), Yunanistan Raporu, 129.
Paragraf, CPT/INF (2019) 4.

Aklınızda tutun

- Yetkililer yalnızca kişinin yaşı hakkında ciddi şüpheler varsa yaş tespiti gerçekleştirmelidir.
- Prosedürler asla rutin bir uygulama olarak gerçekleştirilmemelidir.
- Bir prosedür yalnızca kişinin fiziksel görünümü temel alınarak başlatılmamalıdır.
- Yaş tespiti başlatılmadan önce her zaman bilgilendirilmiş onam alınması gerekir.
- Tıbbi prosedürler sadece son çare olarak kullanılmalıdır.
- Tıbbi prosedürler bireyin insan onuruna tam olarak saygı gösterilerek gerçekleştirilmelidir ve en az invaziv olan prosedürler kullanılmalıdır.
- 'Cinsel olgunluk' muayeneleri asla kullanılmalıdır.
- Yaş tespitinin neticesiz kaldığı durumlarda, kişi çocuk olarak kabul edilmelidir.

İÖK (CPT), yaş tespiti için resmi bir eğitimi olmayan askeri doktorların bu görevi yapmasına kuşkuyla bakmaktadır. Heyetin karşılaştığı bir doktor yaş tespitinde bulunduğu kişilere kaç yaşında olduklarını, boylarını, ağırlıklarını ve ikincil cinsiyet özelliklerini sorduğunu, yirmilik dişlerine baktığını ve ardından standart bir form doldurmalarını istediğini belirtti.

Kişinin yaşını tahmin etmenin zor olduğu genel olarak kabul görmüş bir gerçektir İÖK'nin görüşüne göre, farklı disiplinlere sahip askeri doktorların yukarıda belirtilen kriterlere göre yaş tespiti yapmasını beklemek de makul değildir. Yaş değerlendirmesi sosyal çalışmacıların, psikologların yanı sıra bir çocuk doktorunu da bulduran çok disiplinli bir şekilde yapılmalıdır. Yaş tespitinde x-ray cihazının kullanılması potansiyel bir ek araç olabilir ancak çok disiplinli yaklaşımın yerini almamalıdır.

İşkenceyi Önleme Komitesi, Macaristan Raporu, 61. Paragraf,
İÖK/INF (2018) 42.

3 Çocukların katılım hakkı

Bir çocuğun görüşlerini özgürce ifade edebilmesi ve görüşlerinin dikkate alınması onun temel bir hakkıdır.

“Haklarım olduğunu biliyorum ama bunların neler olduğunu bilmiyorum”

Portekiz’de bir çocuk

Çocukların katılım hakkı çocuk dostu bilgilere, prosedürlere, tavsiyelere ve yasal temsile erişim haklarını kapsar. Ayrıca, onları etkileyen politikaların tasarımı, uygulanması ve değerlendirilmesinde etkin söz hakkına sahip olabilmeleri için gerekli mekanlara ve imkanlara erişim haklarını da kapsar.

Avrupa Konseyi, çocuk katılımını hem desteklemeyi hem de uygulamayı taahhüt etmektedir. Bu bölümde, göç alanındaki çalışmalarımızda bize tavsiyede bulunan çocukların önerileri yer almaktadır.

Bilgiye erişim hakkı

Avrupa Konseyi’nin üye ülkelerdeki çalışmaları, çocuklara haklarıyla veya yaş tespiti prosedürleriyle ilgili yeterli bilgi sağlanmadığını göstermiştir. Bir devletin Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için devletlerin çocuklara yaş tespit süreci öncesinde, yaş tespiti sırasında ve sonrasında ilgili prosedürler ve olası sonuçlar hakkında bilgi vermeleri **zorunludur**.

Belçika ve Portekiz'de, yaş tespit prosedürünü basit ve kolay erişilebilir dilde açıklayan bir kitapçık hazırlandı. Bu kitapçık farklı dillerde mevcuttur ve yaş tespitinden geçen kişilere sözlü olarak iletilen bilgileri desteklemek için verilmektedir.

Dikkate alın

- Genç bir kişinin yaş tespitine tam olarak katılma becerisini etkileyebilecek ve dikkate alınması gereken durumlar var mı?
- Tıbbi yaş tespiti prosedürleri bağlamında bilgi verilmesi özellikle önemlidir: tıbbi muayenenin tıbbi ve yasal sonuçlarını net bir şekilde anlamadan bir çocuk bilgilendirilmiş onam veremez.
- Devletler, bir çocuğun yaş tespiti prosedürlerinden geçmeyi reddetme hakkını kullanabilmesini teminat altına almalıdır ve bunun yaş tespitine ilişkin sonuçlarını çocuğa açıklamalıdır.

Destek, tavsiye ve yasal temsil hakkı

Bilgi verme yükümlülüğünü ve çocuğun görüşlerine gereken özenin gösterilmesi hakkını yerine getirmek için, devletlerin çocukla yaş tespiti süreci hakkında konuşabilecek koruyucuları veya yasal temsilcileri atamaları gerekir. Bir kişinin yaşı hakkında şüphe duyulduğu andan itibaren ve bu kişinin çocuk olmadığı belirlenmedikçe veya belirlenene kadar, devletler çocuğa vasi atanmasını sağlamalıdır.

Yunanistan'da, ulusal yasalar yaş tespit prosedürü boyunca çocuğun haklarını ve yüksek yararını korumak için gerekli tüm önlemleri alabilecek bir vasi atanmasını sağlamaktadır

4375/2016 sayılı Kanununun 45. Maddesi

Vasi rolü şunları kapsar:

- Sürecin herhangi bir anında yasal tavsiye alma hakkı da dahil olmak üzere çocuğun bu süreçte neler olduğunu ve bu süreç boyunca hangi haklara sahip olduğunu anladığını temin etmeyi,
- Çocuk üzgün, yorgun ya da rahatsız görüldüğü veya hukuk danışmanına veya uygun bir yetiştikine danışmaya ihtiyacı olduğu için sürece müdahale ederek ara verilmesini talep etmeyi,
- Yaş tespiti yapan kişilerin doğru ve adil davranmaması durumunda müdahale etmeyi,
- Genç kişinin kendi çıkarıyla uyumsuz olabilecek tüm bilgi veya görüşlere yanıt verme imkânının olduğunu temin etmeyi.

Ayrıca çocuklara yaş tespiti prosedürü ve yaş tespiti prosedüründen geçmeyi reddetmenin olası sonuçları ile ilgili yasal tavsiye ve temsile erişim hakkı da sağlanmalıdır.

Kontrol Listesi

- ✓ Yaş tespiti prosedürleri hakkında çocuğun yaşına uygun, anlayabileceği dilde bilgiler veriliyor mu?
- ✓ Yaş tespiti prosedürlerinin sonuçları ve çocuğun yaş tespitini reddetme hakkı konusundaki bilgi çocuğun anlayabileceği şekilde, çocuğa hassasiyet gösteren bir tutum içinde veriliyor mu?
- ✓ Süreç boyunca tercüme desteği sağlanıyor mu?
- ✓ Çocukların görüşleri alınıp bunlar yaşlarına ve olgunluklarına göre dikkate alınıyor mu?
- ✓ Yetkililer ve uzmanlar çocuklarla çalışma konusunda deneyimli mi ve uygun eğitimi almış mı?
- ✓ Personel, çocuklara haklarına ilişkin bilgi verme konusunda eğitilmiş mi?
- ✓ Yaş tespiti sürecinden geçmekte olan gençlerin yaş tespiti prosedürleri sırasında yasal temsile erişimlerine imkân sağlayan bir sistem var mı?
- ✓ Herhangi bir yaş tespit sürecinden geçen bir kişinin bu sürecin bağımsız ve tarafsız bir süreç olduğundan emin olmasını temin etmek için adımlar atıldı mı?

Çocuk Hakları Komitesi, İletişim 11/2017: N.B.F. v İspanya

BM Çocuk Hakları Komitesi (ÇHK), 27 Eylül 2018 tarihinde İspanya'da refakatsiz bir çocuğun yaş tespit prosedürüyle ilgili bireysel başvuru kararını kabul etti.

ÇHK, taraf devletlerin, reşit olmadığını iddia eden tüm genç kişiler için mümkün olan en kısa sürede ve ücretsiz olarak gerekli dil becerilerine sahip, nitelikli bir yasal temsilci atamaları gerektiğini kabul etti. Komite, yaş tespit sürecinde bu tür kişilere temsilci sağlanmasının onlara şüphelik ilkesinin faydalarını sağlamakla eşdeğer olduğu kanaatine varmıştır. Ayrıca bunun çocukların en yüksek yararı ve seslerini duyurma hakkına saygı gösterilmesinin temel teminatı olduğu kanaatine varmıştır.

Yaş tespit süreci BM ÇHK'nin uygulanmasına yönelik başlangıç noktası olduğundan çocuklara temsilci sağlanmaması BM ÇHK'nin 3. ve 12. maddelerinin ihlali anlamına gelir. Çocukların zamanında temsil edilememesi ciddi bir adaletsizlik doğurabilir.

Çocukların tavsiyeleri

Avrupa Konseyi'nin yaş tespiti konusundaki görüşmelerinde çocukların tavsiyeleri

1. Uzmanlara eğitim verilmelidir.
2. Çocuklar ve gençler bilgilendirilmelidir.
3. Çocuklara kulak verilmelidir.

Avrupa Konseyi'nin yaş tespiti araştırmaları sırasında çocukların tavsiyeleri, profesyonellerin göç durumundaki çocuklarla çalışırken uyarlanmış bilgileri çocuklara çocuk dostu bir tutumla aktarmaları konusunda eğitilmeleri gerektiğini açıkça göstermektedir.

Çocuklar, yetkililerin kendilerine 'güvensiz' ve 'saygısız' davrandıklarını bildirmiştir. Yetkililerin çocuğun bildirdiği yaşa ilişkin zaman zaman sistematik bir hal alan ve güvensizlik içeren olumsuz yaklaşımları, çocuğun kendini aciz hissetmesine yol açabilir ve yetkililere karşı güvenini zedeleyebilir.

Altın kurallar

- Devletler, yaş tespit prosedürlerinde yer alan uzmanların her bir örnek olayı ayrı ayrı değerlendirmelerini sağlamalıdır.
- Bir kişinin yaş tespitine tabi tutulmasına ilişkin kararlar, uyruk, etnik köken veya cinsiyet gibi faktörlere dayandırılmamalıdır.
- Yaş tespiti prosedürlerini yürüten kişiler bilinçaltlarında olabilecek her türlü ön yargıya karşı tetikte olmalıdır. Aile, toplum ve kültürümüze ilişkin kendi deneyimlerimiz bakış açılarımızı şekillendirir ve bir 'çocuğun' nasıl görüldüğüne dair değerlendirmelerimizi etkiler.

"Keşke buna son vermenin bir yolu olsaydı, bu çok önemli olurdu, çünkü bugün prosedüre katılan tüm küçük çocuklar bu konuda tamamen depresif durumdadır. Daha iyi bir çözüm bulunması için anlayışınıza güveniyoruz."

Portekiz'de bir çocuk

4 Göç halindeki çocuklara yaş tespiti konusunda çocuk dostu bilgilerin aktarılması

Çocuğa yaş tespitinin neden yapıldığını anlatın: 'Reşit olmama' durumunun ne anlama geldiğini ve çocuk olma durumuyla ilgili haklarını açıklayın.

Çocukların sorabileceği sorular:

- Bu ne kadar sürer?
- Bu nasıl bir ortamda gerçekleşecek?
- Hangi uzmanlar bunu uygulayacak (dil engelleri ve tercüman kullanımı)?
- Güvendiğim bir yetişkinin bana eşlik etmesi mümkün mü?

- **İletişim kurun:** Çocuğun yaşını hesaplama şeklini dikkate alın (farklı bir takvim kullanıyorlarsa veya yaşlarını yıl başından hesaplıyorlarsa bunu dikkate alın). Çocukla zamanı nasıl ölçtüğünü konuşun.
- **Çocuğu bilgilendirin** Hakları dahil olmak üzere (barınma, eğitim ve sağlık hizmetleri) çocukları yaş tespit prosedürü süresince sahip oldukları hakları konusunda bilgilendirin.
- **Çocuğu bilgilendirin** Tıbbi muayene durumları dahil olmak üzere çocuğu yaş tespit prosedürüne katılmayı reddetmesine ilişkin hakları konusunda bilgilendirin.
- **Çocuğa yardım edin** Yaş tespiti prosedürünü reddetme hakkını kullanmalarının onları doğrudan yetişkin olarak sınıflandırmaya, sığınma taleplerinin engellenmesine veya diğer idari ve adli sonuçların ortaya çıkmasına neden olup olmayacağını anlamalarına yardım edin.

Bilgilendirilmiş onam:

- Çocuğa tavsiye verin: "Hatırlamıyorum" diyebilirler mi? Bu bir tarih uydurmaktan daha iyi mi? Onlara kesin olmanın gerekli olduğunu hatırlatın;
- Tutarlı olmanın önemli olduğunu anlamalarına yardımcı olun.

Çocuğu aşağıdaki yöntemlere göre yaş tespitine hazırlayın:

- Eğer yaş tespitinde mülakat yöntemi kullanılacaksa mülakatta sorulabilecek sorular hakkında bilgi verin;
- Tıbbi muayene ise: yöntem, amaçlar ve bilgiye dayalı onay hakkında bilgi verin; (cinsel olgunluk muayenesi talep edilirse insan onuru haklarına dayanarak bu yöntemi reddetme hakkına sahip olduklarını açıklayın);
- Eğer belgeye dayalı kanıt varsa: çocuklara sahte belge sunmanın riskleri ve resmi belgeleri elde etme yolları hakkında bilgi verin;
- Eğer parmak izi kontrolleri varsa: çocuklara elde edilecek verilerin nasıl kullanılacağı ve saklanacağı hakkında bilgi verin.

Çocuğu hazırlayın böylelikle çocuk ne ile karşılaşacağını, prosedürün nasıl işlediğini, kendisiyle ilgilenen çalışanların yetkilerini ve neleri reddedebileceğini bilir.

Çocuklar güçsüz değildir: Profesyonel olmayan davranışlara maruz kaldıklarında, yaş tespiti esnasındaki muamelenin uygunsuz olduğunu düşündüklerinde çocuklar şikayet etme hakkına sahiptir. Çocuğa vasi, ombudsman, çocuk avukatı ve/veya STK ile konuşmasını tavsiye edin.

Suçlamayın! Çocuğu bunun kendi hatası olmadığı konusunda rahatlatın. Kültürel açıdan duyarlı olun: Çocuklar bir yetişkinin davranışı hakkında olumsuz bir şey söylemekten korkabilir.

Çocuğu bilgilendirin Eğer çocuk yaşı tespitinin sonucuyla aynı fikirde değilse çocuğu mevcut etkili çözümler hakkında bilgilendirin. Sonuçların etkilerini açıklayın (savunmasızlık: vatansızlık).

Cinsel şiddet mağdurları (tecavüz anılarının yeniden tetiklenmesi), hamile kız çocukları ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu yaşayan gruplar gibi hassas kitlelere özellikle dikkat edin.

5 Rehberlik ve daha fazla bilgi

Avrupa Konseyi göçmen ve mülteci çocukların daha iyi korunmasını sağlamaya çalışmaktadır. Haklara ve çocuk dostu prosedürlere erişimin temin edilmesi bunun önemli bir unsurudur. Bu konuda daha fazla bilgiyi aşağıdaki kaynaklarda bulabilirsiniz:

Avrupa Konseyi

Göç halindeki çocuklara çocuk dostu bilgiler nasıl aktarılır:

Ön saflarda yer alan görevliler için el Kitabı

<https://rm.coe.int/how-to-convey-child-friendly-information-to-children-in-migration-a-ha/1680902f91>

Biz çocuklarız, işte biz dışarıdayız! Çocuklar yaş tespitini konuşuyor: Yaş tespiti konusunda refakatsiz çocuklarla yapılan görüşmeler hakkında rapor.

<https://rm.coe.int/we-are-children-hear-us-out-children-speak-out-about-age-assessment-re/16809486f3>

Yaş tespiti: Avrupa Konseyi üye ülkelerinin göç bağlamında çocuk haklarına saygı gösteren politikaları, prosedürleri ve uygulamaları

<https://rm.coe.int/age-assessment-council-of-europe-member-states-policies-procedures-and/168074b723>

Refakatsiz göçmen çocuklar için çocuk dostu tespit, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 2195 (2017) sayılı kararı,

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=24273&lang=en>

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi, CETS No. 197, 2005
<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/197>

Madde 10 (3): Mağdurun yaşının belli olmaması ve çocuk olduğuna inanılması için sebeplerin varlığı halinde, kişinin çocuk olduğu varsayılır ve yaşı doğrulanıncaya kadar özel koruma tedbirleri sağlanır.

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi Hakkında Açıklayıcı Rapor, 16.V. 2005

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800d3812>

Madde 10 (3) (yukarıya bkz.) ile ilgili 136. Paragraf: 3. Paragrafın konusu, çocuklar özel koruma önlemlerine ihtiyaç duyarlar ancak bazen bir kişinin 18 yaşından büyük ya da küçük olduğunu belirlemek zor olabilir. Sonuç olarak, 3. Paragraf, bu yönde bir inanişaya yönelik gerekçeler varsa ve çocukların yaşları hakkında belirsizlik mevcutsa, tarafların mağdurun çocuk olduğunu varsaymalarını gerektirir. Yaşları doğrulanana kadar, özellikle Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde tanımlandığı şekilde, bu kişilere yönelik haklarına uygun özel koruma önlemleri alınmalıdır.

Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi, CETS No. 201, 2007

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/201>

Madde 11 – İlke 2. Taraflardan her biri mağdurun yaşı belirli değilse ve mağdurun bir çocuk olduğuna inanmak için nedenler varsa, yaşının tahkiki süresince mağdura çocuklar için sağlanan koruma ve yardım tedbirlerinin tanınmasını sağlamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi'ne İlişkin Açıklayıcı Rapor, CETS No. 201, 2007

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800d3832>

88. 2. Paragrafın konusu, çocuklar özel koruma önlemlerine ihtiyaç duyarlar ancak bazen bir kişinin 18 yaşından büyük yada küçük olduğunu belirlemek zor olabilir. Sonuç olarak, 2. Paragraf, bu yönde bir inanişaya yönelik gerekçeler varsa ve çocukların yaşları hakkında belirsizlik mevcutsa, tarafların mağdurun çocuk olduğunu varsaymalarını gerektirir. Yaşları doğrulanana kadar, çocuklara özel koruma tedbirleri alınmalıdır. Yaşları doğrulanana kadar, çocuklara özel koruma tedbirleri alınmalıdır.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, 2195 sayılı karar (2017), 'Refakatsiz ,çocuklar için çocuk dostu yaş tespiti', 24 Kasım 2017 ve Göç, Mülteciler ve Yerinden Edilmiş Kişiler için Komisyon Raporu, raportör: Ms Doris Fiala), Belge No: 14434. Bkz. Ms Doris Fiala), Belge No: 14434.

Erişim için: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=24273&lang=en>

[...] Avrupa'da birden fazla yaş tespit yönteminin kullanılması, uyumlu bir yaklaşımın ve üzerinde hemfikir olunan bir yöntemin eksikliğini yansıtmaktadır. Meclis, çocuğa duyarlı ve bütünsel yaş tespit modeli geliştirilmesinin Avrupa Devletlerinin refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocukların ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak tanıyacağına inanmaktadır. Bu nedenle, üye ülkelere aşağıdakilere uyum sağlamaya çağırılmaktadır.

6.1. Yalnız, çocuğun yaşına ilişkin ciddi şüpheler varsa son çare olarak çocuğun en yüksek yararı doğrultusunda refakatsiz göçmen çocuklara her bir vakayı ayrı değerlendirerek yaş tespiti yapılması

6.2. Refakatsiz göçmen çocuklara, yaş tespitine ilişkin prosedürlerin anlayabilecekleri bir dilde güvenilir şekilde anlatılması; böylece çocukların geçtikleri sürecin farklı aşamalarını ve sonuçlarını tam olarak anlayabilmelerinin sağlanması;

6.3. Yaş tespiti prosedürleri sırasında her bir göçmen çocuğa birey olarak ayrı ayrı destek vermek için bir vasi atanması;

6.4. Refakatsiz bir göçmen çocuğun veya temsilcisinin uygun idari veya adli temyiz kanalları aracılığıyla yaş tespiti kararına itiraz edebilmelerinin sağlanması;

- 6.5. Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş göçmen çocukların yaşını belirlemek amacıyla ancak son çare olarak diş veya bilekten x-ray muayenesi veya diğer invazif tıbbi muayenelerin kullanılması;
- 6.6. Tüm tıbbi muayenelerin çocuğun cinsiyetine, kültürüne ve savunmasızlıklarına duyarlı olması ve sonuçlar yorumlanırken çocuğun milliyetinin ve sosyal kökeninin ve önceki deneyimlerinin dikkate alınması;
- 6.7. Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş göçmen çocukların yaş tespitinde ne olursa olsun fiziksel cinsel olgunluk muayenelerinin kullanılmasının yasaklanması;
- 6.8. Yaş tespitini bekleyen veya yaş tespit prosedüründen geçen refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların gözaltında tutulmasının yasaklanması, çocuğun yaşının kabul edilen en küçük yaş olarak belirlenerek çıkabilecek hata payının yaş tespitini bekleyen çocuğun lehine olacak şekilde uygulanması;
- 6.9. Çocukların yaşla ilgili anlaşmazlıklar sırasında gözaltında tutulmasını önlemek amacıyla yaş tespiti bekleyen veya devam eden çocuklar için alternatif barınma seçeneklerinin belirlenmesi ve sunulması, bu kapsamda bu durumdaki çocukları ve diğer çocukları koruyacak gerekli tedbirlerin alındığı merkezlere çocukların geçici olarak yerleştirilmesi
- 6.10. Avrupa'da çocukluk yaşı varsayımına dayanarak tek ve bütünsel bir yaş tespiti modelinin geliştirilmesinin desteklenmesi ve teşvik edilmesi;
- 6.11. Mümkün olduğunda, yaş tespiti prosedürünün çocukların etnik, kültürel ve gelişimsel özelliklerini bilen profesyoneller tarafından gerçekleştirilmesinin temin edilmesi.

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Göçmen çocukların yaşını tespit etme yöntemleri iyileştirilmelidir, 9 Ağustos 2011

<http://www.coe.int/en/web/commissioner/-/methods-for-assessing-the-age-of-migrant-children-must-be-improv-1?inheritRedirect=true>

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Avrupa'daki mültecilerin aileleriyle birleştirilme haklarının yeniden hayata geçirilmesi – Kısa Makale Şubat 2017

[https://rm.coe.int/prems-052917-gbr-1700-realising-refugees-160x240-web/1680724ba0 \(pp. 8 and 35-36\)](https://rm.coe.int/prems-052917-gbr-1700-realising-refugees-160x240-web/1680724ba0 (pp. 8 and 35-36))

8. Paragraf ve devamı: Yaş tespit süreçlerine ilişkin net sınırlar belirleyin

8. Yaş tespitini yalnızca bir kişinin küçük olduğu konusunda makul şüpheler varsa gerçekleştirin. Kişinin yaşının altında olduğuna dair şüpheler varsa şüphecilik ilkesi çocuğun lehine olacak şekilde işlemelidir. Yaş tespiti kararlarına, idari veya hukuki açıdan itiraz edilebilmelidir.

9. Yalnızca tıbbi kanıtlara dayalı yaş tespitlerinin, etik olarak kuşku ve kişinin gerçek yaşını belirlemede yetersiz olduğu kanıtlanmıştır. Yaş tespitleri, bağımsız bir makam tarafından belirli bir zamana yayılan çok disiplinli bir değerlendirmeyi kapsamalıdır ve yalnızca tıbbi değerlendirmeye dayandırılmamalıdır.

10. Çok disiplinli yaş tespiti tıbbi bir bileşeni de içeriyorsa muayeneler yalnızca çocuğun veya ona atanan vasinin onayı ile gerçekleştirilmelidir. Muayeneler zorla yapılmamalıdır. Tıbbi ve diğer ilgili etik standartlara uygun olmalıdır. Tıbbi ve diğer muayenelerin hata payı açıkça belirtilmeli ve dikkate alınmalıdır.

Avrupa Birliği

Avrupa İltica Destek Ofisi, Yaş Tespitine İlişkin Uygulama Kılavuzu, İkinci baskı, 2018

<https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/easo-practical-guide-on-age-assesment-v3-2018.pdf>

Avrupa Sığınma Destek Ofisi, Pratik Araçlar

Yaş tespiti videosu

<https://www.easo.europa.eu/practical-tools>

Birleşmiş Milletler

Tüm göçmen işçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunması İlişkin Birleşmiş Milletler Komitesi'nin 3 (2017) Nolu Ortak Genel Yorumu ve uluslararası göç bağlamında menşe, geçiş, varış ve iade ülkelerinde çocukların haklarına ilişkin Çocuk Hakları Komitesi'nin Devlet Yükümlülükleri Sözleşmesi'nin 22 (2017) sayılı Ortak Yorumu , 16 Kasım 2017, CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22

<https://www.refworld.org/docid/5a1293a24.html>

32. Paragraf (h): Sınırdaki gümrük kontrollerinde veya ilgili devletin yetki alanındaki göçmen geçiş kontrollerinde çocukların hemen tespit edildiğini ve çocuk olduğunu iddia eden herkesin böyle muamele görmesi gerektiğini, çocuk koruma yetkililerine ve ilgili diğer hizmetlere derhal yönlendirildiğini ve refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş olması durumunda çocuğa bir vasi atanmasını temin edin.

Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Komitesi'nin 4 (2017) sayılı Ortak Genel Yorumu ve uluslararası göç bağlamında menşe, geçiş, varış ve iade ülkelerinde çocukların haklarına ilişkin Çocuk Hakları Komitesi'nin Devlet Yükümlülükleri Sözleşmesi'nin 23 (2017) sayılı Ortak Yorumu, 16 Kasım 2017, CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23

<http://www.refworld.org/docid/5a12942a2b.html>

Paragraf 4: Bilinçli bir yaş tahmininde bulunabilmeleri için devletlerin, uzman bir pediatriste veya gelişimin farklı yönlerini birleştirmede becerili diğer uzmanlara çocuğun fiziksel ve psikolojik olarak kapsamlı bir değerlendirmesini yaptırmaları gerekir Çocuklarla veya uygun olan durumlarda onlara eşlik eden yetişkinlerle yapılan görüşmeler dahil olmak üzere bu tür değerlendirmeler, çocukların anlayacağı dilde, çocuk dostu, cinsiyete duyarlı ve kültürel açıdan uygun şekilde gerçekleştirilmelidir. Mevcut belgeler, aksi yönde kanıt olmadığı sürece gerçek kabul edilmelidir ve çocuklar ve ebeveynleri veya akrabaları tarafından yapılan açıklamalar dikkate alınmalıdır. Şüpheli değerlendirilen bireyin lehine yorumlanmalıdır. Devletler, hata marjı yüksek, yanlış olup travmatik sonuçlar doğurabilecek ve gereksiz yasal süreçlere yol açabilecek, kemik ve diş muayenesi analizlerine dayalı tıbbi yöntemleri kullanmaktan kaçınmalıdır.

Devletler, aldıkları kararlarının incelenebilmesini veya itiraz için uygun bir bağımsız organa başvurulabilmesini temin etmelidir.

Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 6. Kendi Menşe Ülkeleri Dışında Refakatsiz ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Çocuklara Dair Uygulamalar

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC6.pdf>

Paragraf 31 (i): Yaş tespiti güvenli, çocuğa ve cinsiyete duyarlı olmalı ve şüphelilik ilkesi bireyin lehine yorumlanmalıdır. Bu gerekli ilk değerlendirme süreci özellikle aşağıdakileri kapsar:

A. Bir çocuk ülkeye giriş limanına vardığında veya ülkedeki varlığı yetkililer tarafından belirlenir belirlenmez çocuğun refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş olma durumunun tanınmasına öncelik verilmelidir 8. Madde). Bu kimlik belirleme önlemleri arasında yaş tespiti yer alır ve bunlar yalnızca kişinin fiziksel görünümünü değil, aynı zamanda psikolojik olgunluğunu da dikkate almalıdır. Ayrıca, bu yaş tespiti çocuğun fiziksel bütünlüğünü ihlal etme riskinden kaçınarak, insan haysiyetine bağlı olarak bilimsel, güvenli, çocuk ve cinsiyete duyarlı ve adil bir şekilde gerçekleştirilmelidir ve belirsizliğin devam etmesi halinde, şüphelilik ilkesi bireyin lehine yorumlanmalıdır, bireyin çocuk olma ihtimali varsa ona böyle muamele edilmelidir.

BMMYK, Uluslararası Koruma Yönergeleri: 1951 Sözleşmesinin 1(A) 2 ve 1(F) ve/veya Mültecilerin Durumu ile ilgili 1967 Protokolü kapsamındaki Çocuk Sığınma Talepleri, 22 Aralık 2009

<http://www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html>

Paragraf 75: Yaş tespitleri, bir çocuğun yaşına ilişkin şüphe olduğunda yapılmalıdır ve bireyin hem fiziksel görünümünü hem de psikolojik olgunluğunu hesaba katan kapsamlı bir değerlendirmenin bir parçası olarak gerçekleştirilmelidir. Bu tür değerlendirmelerin insan haysiyetine saygı içerisinde, çocuk ve cinsiyete duyarlı bir şekilde gerçekleştirilmesi önemlidir. Tüm yaş tespit yöntemlerine özgü hata payları, belirsizlik durumunda bireyi çocuk olarak değerlendirecek şekilde uygulanmalıdır. Yaş evrensel olarak aynı şekilde hesaplanmadığı veya aynı derecede önem taşımadığı için, kültürel standartların veya ülke standartlarının çocuğun yaşını küçültmesine veya büyütmesine mahal vermeyecek şekilde yorumlanmasına itina edilmelidir. Çocuklara, yaş tespit prosedürünün amacına ve tespit sürecine ilişkin anlayabildikleri dilde net bilgiler verilmesi gerekir. Bir yaş tespit prosedürü gerçekleştirilmeden önce, çocuğa bilgi verecek nitelikli bağımsız bir vasi atanması önemlidir.

Yaş tespiti bu tespitten geçen göç halindeki çocuklar için olası etkileri büyük olabilecek karmaşık bir süreçtir.

Bu yayın, kamu yetkilileri ve insan hakları kurumları temsilcilerinin yaş tespit prosedürlerini uluslararası ve Avrupa insan hakları hukuku kapsamındaki yükümlülüklerle uygun olarak yürütmelerine ve çocuk haklarına saygılı olmayı nasıl sağlayacaklarını anlamalarına yardımcı olmak üzere tasarlanmıştır. Ayrıca, kamu görevlilerinin yaş tespit prosedürleriyle ilgili politika ve mevzuat hazırlarken değişiklik yapmayı düşünmelerini sağlamayı amaçlamaktadır.

www.coe.int/children

**Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir**

TUR

www.coe.int

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nin tüm üyeleri dahil olmak üzere, 46 üye ülkeden oluşmaktadır. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE